

ИНФОРМАТИКА САБАГЫНДА ОКУУЧУЛАРДЫН КОММУНИКАТИВДИК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН ӨЗДӨШТҮРҮҮ

Заманбап коомду мүнөздөөчү негизги процесстердин бири, маалыматташтыруу (информатизациялоо) болуп саналат. Жаңы информациялык технологияларды билүү, жазганды жана окуганды бөлүү сапаттары менен бир катарга коюлуп калды. Маалыматташтыруу-деп компьютердик техниканын жана жаңы маалымат технологияларынын ар кандай өндүрүш чөйрөлөрүнө, адамдардын коомдук жана жеке жашоосуна киргизилишин түшүнөбүз.

Азыркы шарттарда инсандын негизги жетишкендиги болуп –эмгек чөйрөсүндө атаандаш болуу жөндөмдүүлүгү саналат. Ал эми атаандаш болуу жөндөмдүүлүгүнүн негизинде компетенция жатат.

Мына ушунун негизинде билим берүүнүн негизги максаты – бул: жалпы билим берүүчү мектеп тарабынан универсалдык билим системасын, билгичтикти, көндүмдү, ошондой эле окуучулардын өз алдынча ишмердик тажрыйбасын жана жеке жоопкерчилигин өздөштүрүү, башкача айтканда заманбап баштапкы компетенцияны өздөштүрүү.

Ушуга байланыштуу заманбап педагогикалык теориянын жана практиканын баштапкы тенденциясы болуп компетенттүү мамиле болуп келет. И.А. Зимний, О.Е.Лебедев, А.А. Кузнецов, А.В.Хуторский сыяктуу изилдөөчүлөр негизги билим берүүнүн жыйынтыгы катары «маңыздуу аракеттер жыйындысын, билим, билгичтик, көндүмдөрдү жана окуучунун ишмердүүлүк тажрыйбасы» сыяктуу компетенцияларды белгилешкен жана компетенция инсандын сапаты катары билиминин жана тажрыйбасынын негизинде ишмердүүлүктө көрүнөт.

«Информатика жана информациялык технологиялар» мектеп курсу жогорку мектептерде коомду маалыматташтыруу жана баштапкы компетенцияларды өздөштүрүүгө багытталган маселени чечүүгө негизделген.

Азыркы убакта жалпы билим берүүчү мектепте өздөштүрүүгө тиешелүү адамдын баштапкы компетенцияларынын тизмеси такталууда. Бул боюнча А.В.Хуторскийдин классификациясы бир топ кенири таралган жана ал төмөнкүдөй компетенцияларды белгилеген:

- Баалуулук- маңыздуулук;
- жалпы маданияттуулук;
- окуп-таанып билүү;
- маалыматтык;
- коммуникативдик;
- социалдык-эмгектик;
- инсандын өзүн-өзү өздөштүрүү компетенциясы.

Саналган компетенциялардын ичинен башкысы болуп биздин көз карашта коммуникативдик компетенция болуп саналат, анткени коммуникация бул башка бардык компетенциялардын өсүп өнүгүү шарты жана ишке ашыруу ыкмасы болуп саналат.

Коммуникативдик компетенция төмөнкүлөрдү камсыз кылат:

- окуу-илимий, социалдык –турмуштук, социалдык- маданияттуулук, расмий - эмгектик баарлашуу чөйрөсүндө баарлашуу билгичтигинин жана жөндөмдүүлүгүнүн өздөштүрүлүшү;
- Ишмердиктин ар кандай түрдөгү процессинде кептик баарлашуунун түрлөрүн билүү;
- Окуу илимий тексттер, башка маалымат булактары менен иштөө билгичтигинин жана ыкмаларынын өнүгүшү;
- Өз алдынча тапкан жана берилген негизде тиешелүү маалыматты колдонуу билгичтигин өздөштүрүү.

Ишмердүүлүктүн жалпы окуу билгичтиги, көндүмү жана ыкмасы	Ишмердүүлүктүн предметтик билгичтиги, көндүмү жана ыкмасы
Ар кандай типтеги булактардан керектүү темадагы маалыматты издөө жана алуу.	Маалыматты телекоммуникациялык каналдардан издөө жана берүү.
Ойтолгоосун акыл эс менен негиздеп берүү, аныктама берүү, далилдерди келтирүү билгичтиги.	Колдонулуп жаткан маалыматтык жана коммуникациялык технологиялардын максатын жана кызматын (функциясын) түшүнө билүү.
Өз алдынча тандаган конкреттүү мисалдар менен окуп үйрөнгөн шартты түшүндүрүү.	Компьютердик эксперимент жүргүзүү.
Маалыматты иштетүү, берүү, системалаштырууда мультимедиялык ресурстарды колдонуу, маалымат базасын, таанып билүү жана практикалык ишмердиктин жыйынтыгына презентацияларды түзүү.	Маалыматтык объектилерди түзүү, анын ичинде: Структуралаштырылган текст; Маалыматты чагылдыруунун ар кандай формулаларын; Реалдуу объектинин графикалык чагылдырылышы; Маалымат базасын; Шаблондун негизинде презентациялар.
Эл алдында сүйлөөлөрдүн негизги түрлөрүн билүү, диалог (диспут) жүргүзүүнүн эстетикалык нормаларын, эрежелерин сактоо.	Таанып билүү жана практикалык ишмердиктин жыйынтыгын презентациялоо.
Өзүнүн окуу жетишкендиктерин объективдүү баалоо.	Колдонулган маалыматтык жана коммуникативдик технологиялардын максатын жана функциясын түшүнө билүү.
Жамааттык ишмердикте уюштуруу жана катышуу көндүмүнө ээ болуу.	Күнүмдүк жашоодо индивидуалдык жана жамааттык проекттерди аткарууда ИКТ каражаттарын колдонуу.

Коммуникативдик компетенциялар жалпы окуу билгичтигинин жана көндүмүнүн негизинде өздөштүрүлөт, ошондой эле предметтик окуу билгичтиктеринде, көндүмдөрүндө жана ишмердүүлүк ыкмаларында өздөштүрүлөт.

Информатика сабагында коммуникативдик компетенциялардын өздөштүрүлүшү **үч** багытта болушу мүмкүн:

1. «Адам-адам» өз ара катнашы. Бул өз ара катышта окуучулар талкуулаганды, укканды жана бирин-бири укканды үйрөнүшөт.

2. «Адам- компьютер» өз ара катнашы. Компьютердин негизги компоненттерин жана алардын функциясын, компьютер менен программалык башкарууну окуу үйрөнүү менен окуучулар тексттик, графикалык, сандык, үндүк, видео информацияны өзгөртүп түзүүнү үйрөнүшөт, башкача айтканда анын мазмунун жакшы кабыл алууга, түшүнүүгө, үйрөнүүгө жеткиликтүү боло тургандай чагылдыруу үчүн.

3. «адам-компьютер-адам» өз ара катнашы. Жаңы билимдерди алуу үчүн локалдык жана глобалдык түйүндөрдүн мүмкүнчүлүктөрүн колдонуу.

Информатика сабагында окуучулардын коммуникативдик компетенциясын өздөштүрүү проблемасын төмөнкүлөрдү колдонуу менен чечсек болот:

- Проблемалык окутуу технологиясын;
- Окутуунун проекттик технологиясын;
- Ар кандай шарттагы маселелерди чечүү ыкмалары.

Информатиканын каражаттары менен келип чыккан проблемаларды жана окуучулардын коммуникативдик компетенциясын өздөштүрүүнү бир топ толук чечүү үчүн окутуунун проекттик технологиясын колдонуу ыңгайлуу.

Ал:

1. Эмгектин продуктуусун түзүү менен аяктаган конкреттүү проблеманы чечүүгө багытталган ишмердикти уюштурууга мүмкүндүк берет;

2. Өз алдынча жетишпей жаткан билимдерди керектүү булактардан табууга;

3. Алган билимдерин таанып билүү жана практикалык маселелерде колдонууга;

4. Изилдөөчүлүк билгичтигин өстүрүүгө;

5. Өзүн-өзү баалоосун жогорулатууга, кээ бир адаттардан кутулууга;

6. Компьютерди чыгармачылык үчүн курал катары колдонууга мүмкүндүк берет.

Проекттин жүрүшүндө анын катышуучулары дайыма карым-катышта болушат:

• «адам-адам» (проблеманы чечүү планын түзүүдө, проблеманы чечүүдө оптималдык жолду тандоодо, өз эмгегинин жыйынтыгын коргоодо);

• «адам-компьютер» (өзүнүн таанып билүү жана практикалык ишмердигинин жыйынтыгын иреттөөдө, кооздоодо);

• «адам-компьютер-адам» (жетиппеген маалыматы алууда жана проекттин башка катышуучулары менен байланышууда локалдык жана глобалдык түйүндөрдүн мүмкүнчүлүктөрүн колдонууда).

Окутуучу багытка ээ болгон, башкача айтканда профессионалдык билгичтигин жана көндүмүн иштетүүгө көмөк көрсөткөн, окуучулардын коммуникативдик компетенциясын өздөштүрүүгө багытталган сабак жана сабактан тышкары убакта окуу ишмердүүлүгүн уюштуруунун формаларын сунуштайбыз.

1. «Адам-адам», «адам- компьютер» өз ара катышында компетенциянын өздөштүрүлүшүнө көмөк көрсөтө турган колдонмо мүнөздөгү маселелерди чыгаруу:

- Мектеп газетасы үчүн макаланы форматтоо;
- Окуучулардын портфолиосун кооздоо;
- Класс боюнча маалымат базасын түзүү;
- Класстын электрондук расписаниясын түзүү;
- «Интернет, Интернеттин тарыхы» жана башка докладдарды коштоо үчүн презентация иштеп чыгуу.

2. Жаңы маалыматтарды берип жатканда ачык мисал-образдарды келтирүү, ал сөзсүз түрдө окуучунун эсинде өзүнчө бир таяныч сигналдар менен калышы керек.

3. Чыгармачылдык мүнөз системанын ажырагыс бөлүгү жана каалагандай маселеге коюлган талап болуп эсептелинет. Информатика сабагында төмөнкүдөй түрдөгү чыгармачыл ташпырмалар колдонулат:

- Окуучулардын маселе түзүшү;
- Тескери маселелерди түзүү;
- Чыгармачыл маселелер (окуучулардын атайын жана предметтер аралык билимин колдонуп алгоритмдин берилишин өз алдынча түзүүсүн талап кылуучу);

• «Эң мыкты сүрөт», «Интымактуу программа», «Информатика боюнча терминдердин мыкты сөздүгү» сыяктуу таймаштар;

- Реферат;
- Доклад;
- Тема боюнча кроссворд түзүү;
- Информатика боюнча ребустарды табуу;
- Предмет боюнча билимин текшерүү үчүн тесттерди түзүү;
- Проект-окуучулар тарабынан даяр программалык продукт түзүү.

Иштин жыйынтыгында колдонулган технологиялар жана ыкмалар окуучулардын коммуникативдик компетенциясын өздөштүрүп, жалпы эле «Информатика жана маалымат технологиялары» предмети боюнча билим берүү сапатын жогорулатып, акыл эс менен билим алуу жолун улантууга, келечектеги адистик ишмердигин тандоого көмөк көрсөтөт деген ойдобуз.

Адабияттар

1. Захарова И.Г. Информационные технологии для качественного и доступного образования. Педагогика -2002.

2. Орлова В.А, Балова Н И, О компотентностном подходе в обучении. - ОМГПУ 2002.

3. Полат Е.С, Бухаркина М.Ю. Моисеев М.В. «Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для педагогических вузов». - М., 1999.